

HİÇBİRYER ROMANINDA KONUŞMA TEMASI* SPEECH CONNECTION IN NOVEL AT HİÇBİRYER

Yılmaz EVAT**

Öz

Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun *Hiçbiryer* romanı, konuşma teması yönüyle zengin bir eserdir. Yazar, romanda Muhsin'i güzel konuşmasıyla, söze hükmetmesiyle, sesinin şifa olmasıyla öne çıkarır. Muhsin, romanın başkışısı olan hasta Şahin'i konuşmalarıyla tedavi etmektedir.

Romanda Şahin'in babası Halil Ağa ise kardeşi Muhsin'in tam tersi kimseyle konuşmayan bir insandır. Hatta iletişimi, konuşma yerine öksürükle kuran biridir. Bazı öksürükleri "yatağımı yapın" anlamına gelir. Oğlu Şahin'le sohbet etmez. Şahin'e söyledikleri yıllarca üç beş cümleyi geçmez. Yazar, romanda söz ve merhamet ilişkisini de irdelemektedir. Bu çerçevede, romanda köylünün rızıkına göz koyan ormancıya dair bir içanlatıdaki kör bir nine, ağzı olanın merhamete geleceğini ifade eder. Romanda konuşmada donanım ve kimlik ilişkisi, sözün dua yerine geçmesi, sese sığınma, sesle zamanda iz bırakma irdelenmektedir.

Bu çalışmada; *Hiçbiryer* romanında yazarın konuşmaya dair söyledikleri araştırılmış ve güzel konuşmaya dair bilinç oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, Roman, Hiçbiryer, Konuşma Teması.

Abstract

Speech connection is a rich at *Hiçbiryer* of Fatma Karabıyık Barbarosoğlu's. The author, Muhsin with his beautiful speech, the verdict, and his voice. Muhsin treats Sahin who is novelist and patient with speeches.

In the novel, Şahin's father Halil Ağa is the opposite of his brother Muhsin. It is even someone who establishes communication rather than speech. Some coughs mean make my bed. He doesn't chat with his son Sahin. Şahin to say what they say more than five sentences for years. The author also examines the relationship between word and compassion in the novel. In this context, a blind nine-year old man in a novel about the forester who puts an eye out for the peasant's sake in the novel, expresses that the one with the mouth will come to mercy. In the novel, the relationship between hardware and identity, the place of prayer in the voice, asylum in the voice and voice track are examined.

In this study; in none of his novels, what the author said about speech was investigated and a consciousness was created about the beautiful speech.

Keywords: Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, Novel, Hiçbiryer, Speech Theme.

1.GİRİŞ

Bir edebî tür olan roman insanı, milleti, hayatı farklı seviyelerde ve ölçülerde yansıtan bir aynadır. Romancı toplumu yansıttığı için eserinde ictimai, ekonomik, ticari, siyasi... fikirler, fikir akımları barındırır. Yazar hâliyle hem toplumun hem bir fikrin savunucusudur (Tekin, 1989: 63).

İnsanların günlük davranışlarının arkasında çeşitli düşünceler, maksatlar bulunur. Bu bağlamda her sanatçının evrene dair derin gözlemleri ve ince fikirleri vardır. Sanatçı eserinde bunları okura söylemek, anlatmak için adeta çırpınır. Sanatkârın söylemek istedikleri eserin yazılış amacıdır. Bu meyanda tema sanat eserinin temelini oluşturmaktadır (Taşdelen, 2013, 83-84).

Modern zamanların tarihi sözdeki seviyenin düşüşünün tarihidir (Ellul, 2012, 3). Dilimizde sözün ayağa düşmesi tabiri de vardır. Ellul insanlığı kurtarmak isteyenler evveleminde sözü kurtarmalıdır, der (Ellul, 2012, 9). Sanatkâr Barbarosoğlu modern zamanların sözün seviyesine verdiği zararın farkındadır. Yazar *Hiçbiryer* romanında konuşmayı tema yaparak sözün seviyesini yükseltmeye çalışır.

Barbarosoğlu'nun *Hiçbiryer* adlı romanında konuşma kavramı birçok açıdan irdelenir. *Sözün ve Sükûnun Renkleri* isimli kitabı da bulunan Fatma Barbarosoğlu romanlarında, öykülerinde ve denemelerinde güzel konuşmaya kafa yoran bir yazardır. Sanatkâr ilk romanı *Hiçbiryer*'de konuşmaya dair düşüncelerini bir tema yapmıştır.

2. Hiçbiryer Romanında Konuşmayla İlgili Fikirler

2. 1. Selamlaşma

Fatma Barbarosoğlu fikir kaynağı olarak *Kur'an-ı Kerim*'den beslenir. Yazarın konuşmaya dair bazı görüşleri hayat kitabı olan *Kur'an'dan izler taşır*. *Kur'an'da* birçok ayette selama, selamlaşmaya değinilir. Sözelimi Nisa suresi 86. ayetinde şöyle denilir: "Siz bir selâm ile selâmlandığınız zaman, siz de ondan daha güzeli ile karşılık verin veya verilen selâmı aynen iade edin..." (Bağımsız Yay., 2009, 90). Hayatı olduğu gibi

* Bu makale, 3 - 5 Ekim 2013 tarihleri arasında Trabzon'da düzenlenen 6. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi'nde sunulup özeti yayımlanan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** Dr. Öğr. Üyesi,, Aksaray Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yilmazevat@hotmail.com

aksettiren Barbarosoğlu, roman boyunca selamlaşmayı önemser. Roman kahramanları selam alıp verir. Yazarın bu tavrı konuşmaya dair ayetleri ve “Önce selam, sonra kelam” deyişini hatırlatır. Romanda kaçakçılar bile birbirleriyle selamlaşır. Romanın başkışisi Şahin de bir ihtiyarla şöyle selamlaşır: “Selamünaleyküm, ve aleyküm selam.” (Barbarosoğlu, 2010, 282). Roman boyunca konuşma bağlamında devamlı eleştirilen Halil Ağa selamlaşma hususunda da kusurludur: “Ha arada hiç konuşmadığı selam bile almadan sadece homurdanarak geçtiği de olur.” (Barbarosoğlu, 2010, 125). Eserde bir ara Şahin de babasına selam verse almayacağı korkusunu yaşar. Selamlaşmaya dair bu ifadeler şu hadis-i şerifi de hatırlatır: “Bir şahıs Resûlullah’a (sav) İslâm’ın hangi işi daha hayırlıdır? diye sordu. Resûlullah (sav) şu cevabı verdi. Yemek yedirmen, tanıdığın ve tanımadığına selâm vermendir. (İmam Nevevi, 2013, 282).

2. 2. Doğru Konuşmak

Doğru söz söylemek Ahzâb suresi 70. ayette şöyle ifade edilir: “Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve sağlam söz söyleyin.” (Bağımsız Yay., 2009, 426). Bu ayetle hemfikir olan Barbarosoğlu sözün doğru olması kanaatindedir. Doğru söz söylemek insanı yücelten bir davranıştır. Yazar bu bağlamda roman kahramanı Muhsin’e şunları dedirtir: “Benim dedem, yani senin büyük amcan hakikaten büyük adamdı. Sözü dosdoğru söylerdi.” (Barbarosoğlu, 2010, 76). Yazarın doğru konuşma hususunda kullandığı şu montaj manidardır: “Adı Veysel Karani / Yemez haramı / Söylemez yalanı/ Kavidir imanı” (Barbarosoğlu 2010, 43). Bu ifadeler Mehmet Âkif’in şu dizelerini getirir: “Şudur cihanda benim en beğendiğim meslek: / Sözüm odun gibi olsun; hakikat olsun tek!” (Ersoy 2015, 186).

2. 3. Sözün Şifa Olması

Romanda fikir olarak sesin, sözün hastaya şifa olup olamayacağı tartışılır. Sosyal hayatta çok beğenilen, umut aşılayan sözler için “ilaç gibi” ifadesi kullanılır. Yunus Emre’nin “Bir dem dilinden dürr döker, dertlilere dermân olur” (Yunus Emre, 1991, 70) dizesi sözün tedavi edici yönünü vurgular. Barbarosoğlu, *Hiçbiryer* romanında söze, konuşmaya, hasta için bir şifa aracı olarak yaklaşır. Ağır bir depresyon geçiren Şahin’in hastalığının tedavisi için doktor, Muhsin’e Şahin’i yanına alıp bakmasını onun yanında bol bol konuşmasını tavsiye eder. Doktor, Muhsin’e “Şahin senin konuşmalarına karşı duyarsız değil.” (Barbarosoğlu, 2010, 114) der. Çünkü Muhsin konuşurken hasta Şahin’in yüzünde kıpırdanma olur. Doktor, Şahin’in babası Halil Ağa’nın suskun kişiliğinden dolayı hasta Şahin’e merhem olamayacağını Muhsin’e anlatır: “Babasının iklimi kötü. Adam her mevsim kasırğa. Delikanlıyı buraya getirelim dememin sebebi bu.” (Barbarosoğlu, 2010, 113). Muhsin, hasta Şahin’e sesinin gerçekten şifa olup olamayacağını kendi kendine de irdeler: “Sahiden bir insanın sözü başka bir insana şifa olur mu? Sözü bile değil, sesi.” (Barbarosoğlu, 2010, 124). Yazar, sözün şifa olmasının sebebini samimiyet olarak gösterir. Doktor Muhsin’e sesinin, konuşmasının Şahin’e iyi geleceğini söylerken şu tembihte bulunur: “Yalnız, anlattıkların sahici ve öncelikle seni etkileyen şeyler olmalı. Bizim sesimiz bizim kulağımızdan içeri girmezken kimsenin kulağının içine giremez.” (Barbarosoğlu, 2010, 114). Nitekim romanın sonunda Muhsin’in Şahin’in başındaki konuşmaları olumlu sonuç verir. Şahin, Muhsin’in sesinde rahatlar, teselli olur, hayata tutunur: “Önemli olan onun bir şeyler anlatmasıydı. O konuşurken Şahin’in üzerindeki ıslak yorgan yavaş yavaş kalkıyordu.” (Barbarosoğlu 2010, 198). Şahin zamanla hasta yatağından kalkıp konuşmaya da başlar. Konuşmada samimiyet Müjgan’la nişanlısı Şahin’in iletişimde de irdelenir. Müjgan nişanlısı Şahin’e şöyle der: “Benden sana sözler ulaşmış olsaydı, senden bana da ulaşırdı.” (Barbarosoğlu, 2010, 338). Yazar samimi söylenen sözlerin mutlaka muhatabın gönlünde yankı yapacağını ifade etmiştir.

2. 4. Aile ve Çevreyle İletişim

Romanda Halil Ağa konuşmamasıyla devamlı hicvedilen bir tiptir. Halil Ağa trenlere küsen adam, oğluyla ve çevresiyle konuşmayan bir insan olarak anlatılır. Hatta Halil Ağa, konuşma yerine öksürük diliyle iletişim kuran biridir. Mesela bazı öksürükleri “karşıma dikil”, “yatağımı yapın” gibi anlamlara gelir. Sağır çoban Şaban’la iletişim kurmak istediği zamanlar merdivenlerden aşağı bir şeyler yuvarlamayı tercih eder. Yazar konuşmayan Halil Ağa’nın susmaya bakışını da ironik bir üslupla anlatır. Halil Ağa oğlu Şahin’in karşısında susmasını kendisine olan saygısına yorar: “Karşısında tek bir kelam etmemesini saygısına yordu. Oğlunun saygısından en büyük payı kendisine çıkardı. Yıllarca onu tek bir gün nasihatsız bırakmadığını her mektupta tekrar tekrar yazdığını düşünüp gurur duydu.” (Barbarosoğlu, 2010, 99). Oysaki Halil Ağa oğlu Şahin’e hayatı boyunca hep aynı üç beş cümleyi söylemiştir. Babasının soluk alışı bile oğluna “N’olacak senin bu hâlin?” (Barbarosoğlu, 2010, 193) der gibidir. Halil Ağa’nın sesi köylü tarafından çoktan unutulmuştur. Kaç zamandır bayramlarda bile köy odasına gelmez. Bir toplantıda kendisine söz verildiğinde ne anlama geldiği anlaşılmayan bir söz söyler: “Köyümüzün kaderiyle kimse oynamasın. Köyümüzün kaderinin değiştirilmesini istemiyoruz.” (Barbarosoğlu, 2010, 183).

2. 5. Sesin Sığınak Olması

Barbarosoğlu sesi bir sığınak olarak görür. Şahin hayvanları olatırken karanlığa saklandığı gibi kendi sesine de saklanma ihtiyacı hisseder: “Karanlığa saklanmak yetmiyordu. Sesine saklanmak istemişti

bir de. Konuşursa kendinden bile sakladığı şeyleri, karanlığın içine Şaban'ın kulaklarına döküverirse, aralarındaki duvarları kaldıracacağını zannetmişti." (Barbarosoğlu, 201, 289). Şahin romanın bir başka kısmında da sesine sığırır. Şahin kırk sekiz saattir nezarethanede olmasına rağmen köydeki törende konuşmak zorunda kalınca iyi bir hatip gibi konuşur. Ses, Şahin için bir sığınak olur: "Sesinin pürüzsüzlüğüne sığınmak istiyor. Sesi kendisini saklıyor. Acılarını saklıyor. Hissizliğini saklıyor. Şaşkınlığını saklıyor. Güvenli, emin, mutmain her şeye hazırlıklı bir Şahin sunuyor. Sakladıklarından boşalanların yerine." (Barbarosoğlu, 2010, 334).

2. 6. Söz ve Kültür Seviyesi

Türkçede ahkâm kesmek (yürütmek), bilgiçlik taslamak ileri geri konuşmak, yerli yersiz... (Aksoy 1998, 548, 640, 878, 1117) deyimleri konuşmada kültürün önemine işaret ederler. Barbarosoğlu konuşmada kültür seviyesini önemser. Romanda başkahramanlardan Muhsin'in konuşması söz yumağını çözmeye benzetilir: "Muhsin'in Matruşka bebekler gibi her olayın içinden bir olay çıkara çıkara konuşması hoşuna gidiyor Şahin'in. Çiçek dürbünü gibi. Sallıyor haydi yeni şekil. Bir daha sallıyor bir şekil." (Barbarosoğlu, 2010, 236). Yazar köydeki tören için ayranları, haşhaşlı börekleri hazırlayan kadınları törende konuşulanların değil göreceklelerinin ilgilendirdiğini söylemesi kültür seviyesi çerçevesinde manidar bir ifadedir. Muhsin roman boyunca söyleyecek sözü olmasıyla, konuşma gücüyle, ifade zenginliğiyle öne çıkarılır. Ellul, konuşmacının hatasının söyleyecek sözünün olmamasından kaynaklandığını belirtir: "...öyle ki o hiçbir şey söylemez; fakat sadece konuşmaya ve tekrar konuşmaya devam eder (Ellul, 2013, 198). Barbarosoğlu romanda devamlı söyleyecek sözü olan bir karakter oluşturarak bu durumu vurgular.

2. 7. Soru Sorma ve Soruya Cevap Verebilme Kapasitesi

"...beni sarsan bir soruyla karşılaşmadım." (Barbarosoğlu, 2012, 268) diyerek kendisine çok güzel sorular sorulmasını bekleyen Barbarosoğlu, *Hiçbiryer* romanında soru sorabilme kültürünü önemser. Müşriklerin Hz. Ali'ye köpeklerin ne zaman ayağını kaldırdıklarını sormaları "Sordukları soru da olsa bari." (Barbarosoğlu, 2010, 198) diye hicvedilir. Yazar konuşma esnasında sorulan sorulara uygun cevap verebilmeyi de bir kültür olarak öne çıkarır. Bu çerçevede Gönenli Mehmet Efendi örnek verilir. Bu hocayı dinleyenler aradıkları cevabı bularak döner. Muhsin de böyle biridir. Çalıştığı fabrikada insanlar tarih, edebiyat çoğunlukla da dinî konularda bilmediklerini Muhsin'e sorar. Muhsin'e kitap gibi adam denilir: "Adam gibi kitaba dönüşüyordu Muhsin." (Barbarosoğlu, 2010, 315). Türkçede çok fazla okuyup öğrenen ve sorulan her konuya cevap verebilen bilginler için ayaklı kütüpane (Aksoy, 1988, 601) deyimini kullanılır. Bu çerçevede Gönenli Mehmet Efendi ve Muhsin bu deyimini müşahhaslaştırılmasıdır.

Yazar soru sorabilme, sorulara cevap verebilmenin yanı sıra sorulardan hoşlanma ve cevap bekleme becerilerini de irdeler. Muhsin kendisine bir şeyler sorulmasından çok hoşlanan biridir: "En rahat ettiği şey kendisine soru sorulmasıydı Muhsin'in. Sorulan soru uçup gideceği bir gökyüzü sunuyordu... Söz düğümü usul usul çözülecekti o zaman." (Barbarosoğlu, 2010, 206). Şahin de amcası Muhsin'in sorulara cevap veren iklimini sever. Romanda sorulara kısa cevap ve uzun cevap vermede tartışılır. Muhsin sorulara bir türlü kısa cevap veremeyen biridir.

2. 8. Hitap Adabı

Barbarosoğlu konuşmada hitap adabına dikkat çeker. Fabrikanın toy müdürü, babası yaşındaki Muhsin'e ismiyle hitap eder. Muhsin'e bu zamana kadar Muhsin Usta, Muhsin Hoca ve Hafız diye hitap edilmişken çocuğu yaşındaki birinin ona adıyla hitap etmesi Muhsin'i üzer: "Hiç böylesine sıfatsız kalakalmamıştı. Çocuğu yaşındaki bir âdemin izansızlığı değildi ağrına giden. Bu sıfatsızlık. Çıplak bir isimden ibaret oluvermek. Onca yıl yaşayıp da anasının babasının doğar doğmaz koyduğu isimden başka sıfat kazanamamış olması ağrına gitmişti Muhsin'in." (Barbarosoğlu, 2010, 316).

2. 9. Konuşmada Nezaket Kuralları

"Ah kimselerin vakti yok / Durup ince şeyleri anlamaya" (Akt., Durbaş-Özkan 1999, 699) dizeleri inceliği, nezaketi öne çıkarır. Barbarosoğlu konuşmada saygı, nezaket, incelik, ses tonu ve alay kavramlarını da irdeler. Romanda toy müdür okuyup anlayamadığı bir evrağı Muhsin'e sorarken "Oku bakalım. Oku ve okuduklarını bize de anlat." (Barbarosoğlu, 2010, 317) der. Muhsin bu cümleyle ilkökul beşinci sınıftaki müfettişin de böyle dediğini hatırlar. Toy müdür konuşurken nezaketsizlik ve saygısızlık etmiştir. Romanda köylüleri Muhsin'e hafız diyerek zaman zaman alay eder. Köylüler bu seslenişlerinde Muhsin'e başladığı işi bitiremediğini, hafızlık işini yarım bıraktığını hatırlatır. TEMA'cı Hüseyin Bey'in Hafız deyişinde ise "bilinmeyen bir âlemin sırlarına vakıf olanlara duyulan saygı" (Barbarosoğlu, 2010, 203) söz konusudur. Şahin'in de Muhsin'e amca deyişinde TEMA'cı Hüseyin Bey'in sesinde olduğu gibi derin bir saygı ve incelik söz konusudur. Hatta Şahin'in amca deyişinde Muhsin, bildiği bütün güzel şeyleri dua niyetine söyleyen bir ses tonunu hisseder. Romanda bir toplantıda sözü sohbeti adama benzer diye söz verilen Mercimek Hasan da konuşurken "Söz meclisten dışarı" (Barbarosoğlu, 2010, 180) diyerek nezaketi elden bırakmaz.

Yazar, konuşmada küfre ve kaba söyleyişlere karşıdır. Çevresiyle iletişim kurmayan Halil Ağa'nın küfürlü konuşmaları olmaktadır.

2. 10. Söz ve Merhamet

Romanda konuşma ve söz, merhameti besleyen bir unsur olarak öne çıkarılır. Ağızın mühim olduğu, sözün evi olduğu vurgulanır: "Söz yoksa merhamet yoktur." (Barbarosoğlu 2010, 135). Yazar bu bağlamda ağız olanlara dair bir içanlatıdan bahseder. Hikâyede köylünün rızıkına göz koyan bir ormancı vardır. Bu ormancı köylüden kuzu çevirme ve içki sofrası hazırlamasını ister. Köyde gözleri görmeyen bir nine bu ormancıyı görmek ister. Ormancı ricayla bu ninenin yanına getirilir. Kör nine, elleriyle uzun uzun ormancının yüzünü inceler ve şöyle der: "Vay yavrum. Bunun ağız var. Merhamete gelir. Ağız olan merhamete gelir." (Barbarosoğlu, 2010, 136).

2. 11. Konuşma ve Dinleme İlişkisi

Barbarosoğlu, konuşmayı dinlemeyle birlikte düşünür. Bunları birbirini takip eden gece ile gündüze benzetir: "Susmak ve konuşmak gündüz ile gece gibi olmalı diye düşünüyor Muhsin. Asla bitimsiz olmamalı. Birbirini takip eden. Akıp giderken, geçip giderken kendinden sonraki için yol açıp giden aynı zamanda." (Barbarosoğlu, 2010, 137). Susmayı da bir değer yargısı olarak önemseyen yazar, çok fazla konuşmaya da karşıdır. Romanda Hasan Ağa uzun susuşların adamı olmak bir yana çok fazla konuşan kimliğiyle öne çıkarılır. Hasan Ağa çenesine vurmuş, çenesi çeliklenmiş biridir: "...beş kuruş ver konuşsun, on kuruş ver susmasın havalarında, ansiklopedi maddesi gibi birbiri ardı sıra, birbirinden alakasız bilgileri bir tabur asker gibi dizisine şaşırdı." (Barbarosoğlu, 2010, 292). Eserde Deli Necati'nin de çok fazla konuşma özelliği vardır. Deli Necati, Şahin'le yolculuk yaparken devamlı konuşur, Şahin ise sustukça susar. Deli Necati kendi kendine konuşan bir deli olma durumuna düşmemek için susmak zorunda kalır.

2. 12. Sözün Dua Yerine Geçmesi

*Hiçbiryer'*de sözün dua yerine geçtiği ifade edilir. Yazara göre insan şom ağızlı olmayıp ağızını hayra açmalıdır. Bu bağlamda Müjgan nişanlısı Şahin'e şöyle der: "Şöyle ikimiz bir ekip. Ne para kazanırız ama. Hem hiç ayrılmayız." (Barbarosoğlu, 2010, 272). Burada ayrılmak kelimesi olumsuz bir ifadedir; kötü durumlara yol açabilir. Barbarosoğlu, Müjgan'ın bu kelimeyi söyledikten sonra kendisinin bile tadının kaçtığını şöyle ifade eder: "Ayrılmak... Söyler söylemez, Müjgan'ın da tadı kaçtı. Kendi ağızından çıkan kelimenin kölesi oldu. Ezildi kaldı. Düşünüyorum da sanki ilk o zaman ayrılmaya başladık. Deprem gibi tıpkı." (Barbarosoğlu, 2010, 272). Yazar bu ifadelerle "İnsan ağızını hayra açmalı, söz dua yerine geçer." demiştir.

2. 13. Konuşmanın Renklendirilmesi

İslâm medeniyetinde konuşmalar çeşitli usullerle süslenerek tesirli hâle getirilir. Sözelimi İslâm peygamberi Hz. Muhammet (sav) şiirle ifade edilen yararlı ve hikmetli değerleri över (Koyuncu, 2018: 137). Düzyazılarını şiirlerle de bezeyen bir sanatkâr olan Barbarosoğlu, bu romanda konuşmaların masalla süslenmesi, renklendirilmesi gerektiğini düşünür. Muhsin, hasta Şahin'in başında konuşmalarına masal katar. Bu üslup Şahin'in çok hoşuna gider.

2. 14. Konuşma ve Sabır İlişkisi

Hiçbiryer' romanında konuşmada sabra dikkat çekilir. Muhsin roman boyunca Şahin'in sorularına sabırla cevap verir.

2. 15. Konuşmanın Önünü ve Sonunu Hesaplamak

Türkçede konuşmanın önünü ve ardını bilmeye sözün siyakını ve sibakını bilmek denir. Barbarosoğlu konuşurken anlatılanların evvelini ve ahirini bilmeyi de vurgular. Yazar bu tespiti şu cümleyle yapar: "Mühendis Hüseyin Bey, 'Anlatacağın her şeyin hem evvelini hem ahirini bilmen ne güzel Hafız!' demişti hayranlıkla." (Barbarosoğlu, 2010, 206).

2. 17. Sesin Organ Olması

Romanda ses, insanın bir organı olarak değerlendirilir. İnsan içinden konuşmamalıdır. Ses insanın içinden dışına çıkan bir uzvu gibi olmalıdır. Yazar bu bağlamda sesi balkona benzetir.

2. 18. Ruh Besleyen Sözler

*Hiçbiryer'*de insanların şuurlarını besleyen, kulağa küpe olacak sözler söylenmesi, kıssalar anlatılması fikri savunulur. Mesela Şahin'in kulaklarında takılı kalan İbrahim Ethem kıssasını Can Dedesi anlatmıştır.

2. 19. Konuşma, Dinleme ve Önyargı

Yazar konuşmada ve dinlemede önyargıları ve saplantılı ruh hâlini irdeler. Romanda Şahin'in böyle bir özelliği mevcuttur: "Ama bir ağızdan çıkıp doğrudan kendi kulağına giren sözü çözemiyor. Ne söylenirse söylensin hep aynı şeyi duyuyor. Ne duyarsa duysun bütün duydukları bir manaya çıkıyor." (Barbarosoğlu, 2010, 218).

2. 20. Tabiat ve Konuşma

İsra suresi 44. ayette evrendeki her varlığın Allah'ı zikrettiği vurgulanır: "Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar, Allah'ı tesbih ederler. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir varlık yoktur..." (Bağımsız Yay., 2009, 285). Aynı fikre sahip olan Barbarosoğlu da tabiatdaki hayvanların ve bitkilerin lisan-ı hâllerince konuştuğunu ifade eder: "Kendi lisanlarınca konuşan hayvanlar ve ölümüne sessizliğin içinde ilerleyen iki adam." (Barbarosoğlu, 2010, 105). Şahin geceleyin kuşların insan gibi konuştuğunu -birisinin kuzu kuzu diye öterken Hacımurat kuşu okkaokkapılav diye karşılık verir, bir başkası Yusuff, Yusuff! diyerek yavrusunu arayan anne gibi- düşünür. Ayrıca bülbüller akşam demine başlar: "Durup durup yeniden ötüyorlardı. Dağlardan geri dönen kendi seslerine mi karşılık veriyorlardı." (Barbarosoğlu, 2010, 104). Yazar bitkileri de hayvanlar gibi konuşturur. Annesi bu bağlamda Şahin'e şöyle der: "Kâinattaki her şey konuşur Şahin'im. Soğan sen zannedersin ki sadece bir soğandır. Bak şimdi bu soğan nasıl bebek gibi ağlayacak." (Barbarosoğlu 2010: 104). Romanda Şahin'in çok sevdiği İhsan Hoca'nın Mevlana'nın *Dinle Neyden* şiirini okuması da manidardır. Bu şiirde kamış, ayrılıktan dolayı inleyerek Allah'ı aramaktadır. Şahin'in annesi ise kamışın iniltisini bütün bitkilerde duyan bir Mevlevî'dir. Şahin de romanda rüzgârın etkisiyle buğday yüklü başakların rüzgârın iniltisine Mevlevîler gibi eğilip doğrularak cevap verdiklerini düşünür.

2. 21. Konuşmanın İhtiyaç Olması

Barbarosoğlu konuşmanın, sohbetin, muhabbetin, dertleşmenin, birbirini dinlemenin bir ihtiyaç olduğu fikrindedir. Şahin yıllarca kendisini dinleyecek, dertleşecek birini arar. Şahin gerçekten kendini çok iyi dinleyecek birini bulursa aslında kendini bulacaktır: "Bulamadım. Ne dinleyeceğim birini, ne de beni dinleyecek birini." (Barbarosoğlu 2010, 5). Yazar ayrıca konuşmada empatiye ve her sözü umursamamaya da dikkat çeker. Şahin roman boyunca babasının kendisiyle konuşmamasına, muhabbet etmemesine, kendi ruh hâlini hiç önemsememesine çok üzülür; yaralı bir ruh hâlindeyken de babasının tek derdinin kendisine köyde üniversiteli çoban denileceğini kafaya takmasına canı sıkılır: "... demek sadece başkalarına üniversiteli çoban dedirtmemek önemliydi ha! Ben hayatımın bir parçasını kendi dışımda tutmak, ondan kurtulmak için çalışırken, birilerinin her kimse onlar, bana üniversiteli çoban deyip demeyeceklerinin derdine düşeceğim ha!" (Barbarosoğlu 2010, 99).

2. 22. Konuşmanın Kibir ve Öfkeden Arındırılması

Sivas yöresine ait "*Gel Ha Gönül Havalanma*" türküsünde "Engin ol gönül engin ol" dizesi nakarat olarak tekrarlanarak insanın kibirden uzaklaşması tavsiye edilir. Yazar konuşmada kibir ve öfke bulunmamasını savunur. Romanda Muhsin, hayatında kibirden, öfkesinden sesine sığınanları gördüğünü söyler: "Sesinden yaylım ateşi açanları. Sesinden tapınak kuranları. Sesini zafer anıtı niyetine taşıyanları görmüştü." (Barbarosoğlu, 2010, 323). Yazar öfkeliyken susmayı bir meziyet olarak öne çıkarır: "Bizim sülalenin huyudur. Hayatımızdan çıkardığımız ilk şey sözdür. Kızanlar sözden alır hıncını... Daha fazla büyümesin diye acının dili, susulur hemen. Sözüümüz de kıymetlidir bizi bilenlerin gözünde susuşumuz da." (Barbarosoğlu 2010, 74). Eserde Yediverenlerin Zeliha konuşurken aşırı kibirlidir. Hatta konuşmalarında fakirleri aşağılar: "Fakir dediğin gelip yalvarmalı. Aman demeli, iş buyur bana kapında." (Barbarosoğlu, 2010, 276).

2. 23. Konuşma ve Dedikodu

Eserde konuşurken söz taşıma, dedikodu reddedilir. Romanda gönülsüzce sağır oğlanla evlendirilen esmer güzeli bir kızın beş yılın sonunda bir babayığide kaçıp gittiğinden söz eden Muhsin, çok dikkatlidir: "Günahı söyleyenlerin boynuna; bir babayığidin kolunda görmüşler." (Barbarosoğlu, 2010, 322).

2. 24. Sükûtun Tehdit Olması

Barbarosoğlu konuşma kavramına, iki çift kelamı esirgeme ifadesini yükler. Şaban, Şahin'e hoşgeldin bile demez. Kızlarda koyun güderken iki çift kelamı esirger. Hiç konuşmamak bir tehdit unsurudur. Şaban sessizliği ile varlığını Şahin'e karşı tehdide dönüştürür. Yazar Şaban'ın hiç konuşmamasını şu cümleyle de irdeler: "Şaban'ın boğazı kim bilir kaç boğum hâline gelmişti bunca yılın sessizliğinden." (Barbarosoğlu, 2010, 245).

2. 25. Sözüün Uzatılması ve Alınganlık

İslâm medeniyetinde sözün çok uzatılması hoş görülmez. Halk hikâyesi *Tahir ile Zühre*'de "Sözü uzatıp da günaha girmeyelim." (Akt., 2016, Taş, 90) denilir. İslâm medeniyetinden beslenen yazar konuşmayı, sözü, tartışmayı uzatma ve alınganlık bağlamında da işler. Romanda Muhsin, hanımının ve kızının lafı uzatan insanlar olduğundan bahseder: "... aylarca uzatırdı mevzuyu. Durup durup kaynatırdı kavganın kazanını... Kızı da bir alınganlık çıkarırdı. Demek benim sözümün vücut bulması için Halil Ağa'nın oğluna ihtiyaç varmış diye. Dibine kadar inerdi lafın üstelik." (Barbarosoğlu, 2010, 244). Sözüün uzatılması Türkçedeki temcit pilavı gibi ısıtıp ısıtıp koymak ve kabak tadı vermek deyimlerini de akla getirir.

2. 26. İnsan Kendisine Yakışan Sözü Söylemeli

Barbarosoğlu insanın kendisine yakışacak sözü söylemesi gerektiğini düşünür. Romanda Defçilerin kara gelininin kızının, sağır oğlan Şaban'la evlenmek istemesi için haber yollamasını Muhsin akli başında bir insana yakıştıramaz: "Yoksa akli başında bir âdemin söyleyebileceği bir söz değil... Bundan böyle kimse talip olmaz defçilerin kızına." (Barbarosoğlu, 2010, 244).

2. 27. Güzel Konuşma Bilinci

Yazar insanda güzel konuşma bilincinin bulunması gerektiğini ifade eder. Muhsin böyle biridir. Kardeşi Halil Ağa ile bir meseleyi konuşma ihtiyacı hissederken bu kaygıları yaşar: "Hem oğlun oldu senin, hem baban oldu diye lafı düzgün düzgün kim koyacak orta yere." (Barbarosoğlu, 2010, 245).

2. 28. Söz Verme Adabı

Türkçedeki "söz verme, verdinse dönme" (Aksoy, 1998, 432) atasözü söz verirken çok dikkatli olmayı tavsiye eder. Aynı kanaati taşıyan Barbarosoğlu da konuşma esnasında verilen sözlerin tutulması gerektiğini belirtir. Romanda Muhsin, doktorun tavsiyesiyle Şahin'in tedavisine katkıda bulunmak için konuşmayı kabul eder. Daha sonra bu hususta kendi kendine kararsızlık yaşar: "Ne o benim sesime duyarlıymış da. Falan. Filan." (Barbarosoğlu, 2010, 155). Muhsin bu ikircikli ruh hâlini yaşamasına rağmen verdiği sözden dönmez: "Verilen bir söz vardı orta yerde." (Barbarosoğlu, 2010, 155).

2. 29. Beden Dili

Hiçbiryer romanında iletişimde beden dili söz konusu edilir. Roman boyunca sağır olan Şaban'ın dili, Halil Ağa'nın cenazesinde açılmasına rağmen Şaban sonra tekrar susar. Şaban gözleriyle konuşur: "Üç gündür hastanede başında beklemişti de delikanlı hep gözleriyle konuşmaya devam etmişti." (Barbarosoğlu 2010, 308). Şaban'ın konuşmamasına rağmen herkesle iletişimi iyidir. Hastanede doktorlar, hemşireler niye konuşmuyor diye sormazlar bile: "Konuşan gözleri ses seda çıkmayan ağzına geçit vermiyordu." (Barbarosoğlu, 2010, 308).

Hız Davut edebiyatımızda güzel sesin ve kalıcı sözün arketipidir. Şair Bâki'nin "Âvâzeyi bu âleme Dâvûd gibi sal / Bâki kalan bu kubbede bir hoş sâda imiş" (Bâki, 1994, 234) dizeleri meşhurdur. Barbarosoğlu konuşma ve ses bağlamında davudî ses ifadesini kullanır. Şahin'in sesi nişanlısı Müjgan için davudî bir sestir: "Senin davudî sesine benim çocuksu sesim eşlik edebilirdi." (Barbarosoğlu, 2010, 155).

2. 30. Hoşsohbet ve Tatlı Dilli Olmak

Romanda sözü sohbeti yerinde olmak, tatlı dilli olmak ve acı söz söylemek irdelenir. Romanın başkahramanlarından Şahin'in rahmetli İhsan hocası hem hoşsohbet hem de tatlı dilliyken yeni danışmanı Profesör Ersin Bey acı konuşan biridir: "Dilekçemi elinde tokmak, dilinde tokmak imzaladı." (Barbarosoğlu, 2010, 6).

3. SONUÇ

Fikri ilhamını İslâm medeniyetinin temel kitabı olan Kur'an-ı Kerim'den alan Barbarosoğlu'nun *Hiçbiryer* romanında konuşma önemli bir temadır. Yazarın konuşmaya dair söyledikleri özetle şöyledir. Tabiat varlıkları Allah'ı zikreder. İnsan iletişim için selamlaşmalıdır. Doğru konuşmak esastır. Dertleşmek ihtiyaçtır. Güzel konuşma tedavi aracıdır. Konuşmada kültür seviyesi belirleyicidir. İnsanlara hitap ederken dikkatli olunmalıdır. Konuşmada saygı, nezaket ve incelik önemlidir. Konuşurken alay edilmemeli, küfürlü konuşulmamalı ve aşırı alıngan olunmamalıdır. Acı sözden uzak durup hoşsohbet ve tatlı dilli olunmalıdır. Konuşma merhameti besler. Konuşma ve dinleme birbirini takip eden gece ve gündüz gibi olmalıdır. Söz dua yerine geçtiği için insan daima ağzını hayra açmalıdır. Konuşma masal vb. unsurlarla renklendirilmelidir. Konuşurken öfkeden uzak kalmalı ve sabırlı olunmalıdır. Konuşmada anlatılacakların başı ve sonu bilinmelidir. İnsan güzel konuşmayı ilke edinmelidir. İnsanların kulağına küpe olunacak hikâyeler anlatılmalıdır. Konuşurken dedikodu yapılmamalıdır. Söz fazla uzatılmamalıdır. İnsan kendisine yakışacak sözleri söylemelidir. Verilen sözler tutulmalıdır. Konuşmada beden dilinin işlevi büyüktür. Konuşmada sesin güzelliği önemlidir. Ses insanın organı olup aynı zamanda bir sığınaktır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ömer Asım (1998). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
Barbarosoğlu, Fatma (2010). *Hiçbiryer*. 6. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
Barbarosoğlu, Fatma (2012). *Sözüm Söz*. Yayına Hazırlayan Asım Öz, 1. Baskı, İstanbul.
Durbaş, Refik; Özkan, Abdullah (1999). *Cumhuriyetten Günümüze Türk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Boyut Dosya Yayınları.
Ellul, Jacques (2012). *Sözün Düşüşü*. Çeviren Hüsamettin Arslan, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
Ersoy, Mehmed Akif (2015). *Safahat*. Haz.n: M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: Fatih Belediyesi Yayınları.
İmam Nevevi (2013). *Riyâzu's Sâlihîn (Muhtasar)*. İstanbul: Işık Yayınları.
Koyuncu, Süleyman (2018). *Klasik Dönem Bazı Arap Şiirindeki Kelâm Muhteviyatı*. *Mütefekkir*, Cilt 5, S., 9, Aksaray.
Kur'an-ı Kerim ve Meali (2009). İstanbul: Bağımsız Yayıncılık.
Küçük, Sabahattin (1994). *Bâki Divânı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
Taş, Şahin (2016). *Şiir Sanatı Üstüne Günsüz Günlükler*. 2. Baskı, Ankara: Yazılı Kâğıt Yayınları.
Taşdelen, Vefa (2013). *Felsefeden Edebiyata*. Ankara: Hece Yayınları.
Taştçı, Mustafa (1991). *Yunus Emre Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
Tekin, Mehmet (1989). *Roman Sanatı Romanın Unsurları*. Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya.

